

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
ELEANOR SHARPSTON
27 päivänä marraskuuta 2014¹

Asia C-497/13

**Froukje Faber
vastaan
Autobedrijf Hazet Ochten BV**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Alankomaat))

Direktiivi 1999/44/EY — Ostajan asema — Oikeussuoja — Tavarahan virhe — Velvollisuus ilmoittaa myyjälle — Todistustaakka

1. Nyt käsiteltävässä asiassa Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden (Alankomaat) (jäljempänä kansallinen tuomioistuin) pyytää unionin tuomioistuimelta ennakkoratkaisua kahteen sarjaan kysymyksiä, jotka koskevat direktiiviä 1999/44/EY, jolla yhdenmukaistettiin kuluttajasopimuksia koskevista tietyistä seikoista annettua lainsäädäntöä.² Ensimmäinen kysymyssarja koskee pääasiallisesti sitä, edellytetäänkö unionin oikeudessa kansallisen tuomioistuimen tutkivan viran puolesta, onko tavaroiden ostaja direktiivissä 1999/44 tarkoitettu kuluttaja, ja jos näin on, mikä on tämän velvollisuuden laajuus.³ Toinen kysymyssarja koskee kuluttajan velvollisuutta ilmoittaa myyjälle direktiivin 1999/44 alaan kuuluvan sopimuksen perusteella luovutetussa tavarassa olevasta virheestä ja tämän virheen osalta sovellettavaa todistustaakkaa myöhemmissä menettelyissä.

2. Nämä kysymykset ovat tulleet esille Froukje Faberin ja Autobedrijf Hazet Ochten BV:n (jäljempänä Hazet) välisessä riita-asiassa, joka koskee vahingonkorvausta Hazetin Faberille myymän käytetyn auton, joka syytti palamaan, väitetyn virheen johdosta.

Direktiivi 1999/44

3. Direktiivillä 1999/44 pyritään SEUT 169 artiklassa tarkoitetun korkeatasoisen kuluttajansuojan toteuttamiseen.⁴ Siinä säädetään vähimmäistason yhdenmukaistamisesta.⁵ Johdanto-osan viidennen perustelukappaleen mukaan ”kuluttajien oikeudet turvaavan yhteisen vähimmäissäännöstön vahvistaminen, joka on voimassa [unionin] alueella tavarahan ostopaikasta riippumatta, lisää kuluttajien luottamusta ja heidän mahdollisuuksiaan hyötyä sisämarkkinoiden eduista parhaalla mahdollisella tavalla”.

1 — Alkuperäinen kieli: englanti.

2 — Kulustavaroitan kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista 25.5.1999 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 1999/44/EY (EYVL L 171, s. 12). Direktiiviä 1999/44 muutettiin pääasian tosiseikkojen tapahtumisen jälkeen kuluttajan oikeuksista 25.10.2011 annetulla Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivillä 2011/83/EU (EUVL L 304, s. 64; jäljempänä direktiivi 2011/83).

3 — Käytän jäljempänä tässä ratkaisuehdotuksessa vaihtoehtoisesti ilmaisuja viran puolesta ja ex officio.

4 — Direktiivin 1999/44 johdanto-osan ensimmäinen perustelukappale. SEUT 169 artiklan 1 kohdassa määrätään seuraavaa: ”Kuluttajien etujen suojaamiseksi ja kuluttajansuojan korkean tason varmistamiseksi unioni myötävaikuttaa kuluttajien terveyden, turvallisuuden ja taloudellisten etujen suojaamiseen sekä edistää kuluttajien oikeutta tiedonsaantiin ja koulutukseen sekä oikeutta järjestäytyä etujensa valvomiseksi.”

5 — Direktiivin 1999/44 1 artiklan 1 kohta.

4. Johdanto-osan kuudennen perustelukappaleen mukaan kuluttajien suurimmat vaikeudet ja myyjien kanssa syntyvien ristiriitojen pääasialliset aiheet koskevat sitä, ettei tavara ole sopimuksen mukainen. Johdanto-osan seitsemännessä perustelukappaleessa tarkennetaan sopimuksenmukaisuuden periaatetta ja todetaan, että

”tavarana on ennen kaikkea oltava sopimuksessa yksilöidyn mukainen; sopimuksenmukaisuuden periaatteen voidaan katsoa olevan yhteinen eri kansallisille oikeusperinteille; tietyissä kansallisissa oikeusperinteissä ei ehkä ole mahdollista nojautua yksinomaan tähän periaatteeseen kuluttajan vähimmäisuojaan takaamiseksi; varsinkin näissä oikeusperinteissä täydentävät kansalliset säännökset voivat olla käyttökelpoisia kuluttajan suojan takaamiseksi silloin, kun osapuolet eivät ole sopineet nimenomaisista sopimusehdoista tai ovat sopineet ehdoista tai tehneet sopimuksia, joilla välittömästi tai välillisesti syrjäytetään kuluttajan oikeudet tai rajoitetaan niitä ja jotka, siinä laajuudessa kuin kyseiset oikeudet perustuvat tähän direktiiviin, eivät sido kuluttajaa”.

5. Johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen mukaan sopimuksenmukaisuuden periaatteen soveltamisen helpottamiseksi ”on tarpeen ottaa käyttöön yleisimpiä tilanteita koskeva kumottavissa oleva sopimuksenmukaisuuden oletus; oletus ei rajoita sopimusvapauden periaatetta”. Johdanto-osan kahdeksännessä perustelukappaleessa todetaan lisäksi, että ”oletuksessa mainittuja osatekijöitä voidaan käyttää tavaroiden virheellisyyden määrittelyssä silloin, kun nimenomaisia sopimusehtoja ei ole sekä silloin, kun vähimmäislauseketta sovelletaan; laatu ja ominaisuudet, joita kuluttaja voi kohtuudella edellyttää, riippuvat muun muassa siitä, ovatko tavarat uusia vai käytettyjä; oletuksessa mainitut tekijät ovat kumulatiivisia; jos tapauksen olosuhteista johtuen jokin erityinen tekijä on selvästi asiaan kuulumatonta, oletuksen muita tekijöitä sovelletaan siitä huolimatta”.

6. Johdanto-osan 19 perustelukappaleessa todetaan, että ”jäsenvaltioiden olisi voitava asettaa määräaika, jonka kuluessa kuluttajan on ilmoitettava myyjälle virheestä; jäsenvaltiot saavat taata kuluttajalle korkeamman suojan tason olemalla ottamatta käyttöön tällaista velvoitetta; kuluttajilla olisi joka tapauksessa koko [unionin] alueella oltava ainakin kaksi kuukautta aikaa ilmoittaa myyjälle virheestä”.

7. Johdanto-osan 22 perustelukappaleen mukaan ”osapuolet eivät saa yhteisestä sopimuksesta rajoittaa tai syrjäyttää kuluttajille taattuja oikeuksia, sillä muuten oikeussuoja tehtäisiin tyhjäksi – –”.

8. Direktiivissä 1999/44 tarkoitetaan ”kuluttajalla’ luonnollista henkilöä, joka tämän direktiivin kattamia sopimuksia tehdessään toimii muussa tarkoituksessa kuin elinkeinonsa harjoittamiseksi” (1 artiklan 2 kohdan a alakohta); ”myyjällä’ luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka sopimuksen nojalla myy elinkeinotoimintaansa harjoittaessaan kulutustavaroita” (1 artiklan 2 kohdan c alakohta), ja ”kulutustavaralla” muun muassa ”irtainta esinettä” (1 artiklan 2 kohdan b alakohta).⁶

9. Direktiivin 2 artiklan 1 kohdan mukaan ”myyjän on luovutettava kulutustavarat kuluttajalle kauppasopimuksen mukaisina”. Direktiivin 2 artiklan 2 kohdan mukaan kulutustavaroiden oletetaan olevan sopimuksen mukaisia, jos

- a) ne ovat myyjän niistä antaman kuvauksen mukaisia ja niillä on samat ominaisuudet kuin myyjän kuluttajalle esittämällä näytteellä tai mallilla;
- b) ne soveltuvat siihen erityiseen tarkoitukseen, johon kuluttaja niitä tarvitsee, jonka kuluttaja on sopimuksen tekohetkellä saattanut myyjän tietoon, ja jonka myyjä on hyväksynyt;
- c) ne soveltuvat tarkoituksiin, joihin vastaavanlaisia tavaroita yleensä käytetään;

6 — Mikään määritelmässä olevista poikkeuksista ei vaikuttaisi olevan merkityksellinen nyt käsiteltävän asian kannalta. Ks. myös jäljempänä 55 kohta.

d) niiden laatu ja ominaisuudet ovat sellaisia kuin vastaavanlaisilla tavaroilla tavanomaisesti ja joita kuluttaja voi kohtuudella edellyttää ottaen huomioon tavaroiden luonne sekä myyjän, tuottajan tai tämän edustajan erityisesti mainoksissa tai päällysmarkkinöissä niistä antamat tavaroiden erityisiä ominaisuuksia koskevat julkiset maininnat.”

10. Direktiivin 2 artiklan 3 kohdan mukaan ”tätä artiklaa sovellettaessa virhettä ei katsota olevan, jos kuluttaja sopimuksentekohetkellä tiesi tai hänen olisi kohtuudella pitänyt tietää virheestä, tai jos virhe on johtunut kuluttajan toimittamista aineista tai tarvikkeista”.

11. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdassa säädetään, että myyjä on vastuussa kuluttajalle virheestä, joka on olemassa tavaran luovutushetkellä. Kyseisen 3 artiklan muissa osissa säädetään kuluttajan käytössä olevista oikeuksista. Nämä esitetään lyhyesti 3 artiklan 2 kohdassa seuraavassa järjestyksessä: tavaran saattaminen sopimuksen mukaiseksi vastikkeetta korjaamalla tai vaihtamalla tavara; asianmukaisen hinnanalennuksen saaminen tai sopimuksen purkaminen kyseisten tavaroiden osalta.

12. Direktiivin 5 artiklassa, jonka otsikkona on ”Määräajat”, todetaan seuraavaa:

”1. Myyjän katsotaan olevan 3 artiklan mukaan vastuussa, jos virhe ilmenee kahden vuoden kuluessa tavaran luovutuksesta. Jos 3 artiklan 2 kohdassa säädettyjä oikeuksia koskee kansallisen lainsäädännön nojalla vanhentumisaika, tämän ajan on oltava vähintään kaksi vuotta luovutushetkestä.[⁷]

2. Jäsenvaltiot voivat säätää, että kuluttajan on voidakseen käyttää oikeuksiaan ilmoitettava myyjälle virheestä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hän havaitsi kyseisen virheen.

--

3. Jollei toisin osoiteta, kuuden kuukauden kuluessa tavaran luovutushetkestä ilmenevän virheen oletetaan olleen olemassa luovutushetkellä, jollei tämä oletus ole tavaran tai virheen luonteen vastainen.”

13. Direktiivin 8 artiklan (”Kansallinen lainsäädäntö ja vähimmäissuoja”) 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”Jäsenvaltiot voivat antaa tai pitää voimassa tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvia perustamissopimuksen mukaisia tiukempia säännöksiä varmistaakseen kuluttajansuojan korkeamman tason.”⁸

14. Direktiivin 9 artiklan mukaan ”jäsenvaltioiden on toteutettava aiheellisia toimenpiteitä huolehtiakseen siitä, että kuluttajille tiedotetaan kansallisesta lainsäädännöstä, jolla tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja niiden on tarvittaessa rohkaistava eri ammattialajärjestöjä tiedottamaan kuluttajille heidän oikeuksistaan”.

Alankomaiden lainsäädäntö

15. Alankomaiden siviililain (Burgerlijk Wetboek, jäljempänä BW) 7:5 §:n 1 momentin määritelmän mukaan kuluttajakauppa on ”irtaimen esineen -- kauppa, jossa myyjä toimii ammatin- tai elinkeinonharjoittajana ja jossa ostajana on luonnollinen henkilö, joka ei toimi ammatin- tai elinkeinonharjoittajana”.

7 — Ks. myös johdanto-osan 17 perustelukappale. Lisäksi 7 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että myyjä ja kuluttaja voivat käytetyn tavaran kaupassa sopia ehdoista tai tehdä sopimuksia, joiden mukaan myyjän vastuu-aika on lyhyempi kuin 5 artiklan 1 kohdassa säädetään. Alankomaat ei ole käyttänyt tätä mahdollisuutta.

8 — Ks. myös direktiivin 1999/44 johdanto-osan 24 perustelukappale ja SEUT 169 artiklan 4 kohta.

16. BW:n 7:17 §:n 1 momentin mukaan luovutetun esineen on oltava sopimuksen mukainen.

17. BW:n 7:18 §:n 2 momentissa, jolla direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohta saatettiin osaksi Alankomaiden oikeutta, säädetään seuraavaa:

”Kuluttajakaupan yhteydessä oletetaan, ettei tavara ole ollut luovutushetkellä sopimuksen mukainen, jos poikkeama sovitusta ilmenee kuuden kuukauden kuluessa luovutushetkestä, jollei tämä oletama ole tavaran tai poikkeaman luonteen vastainen.”

18. BW:n 7:18 §:n 2 momentin perustelujen mukaan ostajan on väitettävä (ja, jos hänen väitteensä kiistetään, todistettava), että tavara poikkeaa sovitusta ja että kyseinen poikkeama on ilmennyt kuuden kuukauden kuluessa luovutuksesta. Myyjän vastuulla on väittää ja todistaa, että tavara on ollut luovutushetkellä sopimuksen mukainen.

19. BW:n 7:23 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

”Ostaja ei voi enää vedota siihen, ettei luovutettu tavara vastaa sovittua, ellei hän ilmoita siitä myyjälle kohtuullisessa ajassa siitä, kun hän havaitsi virheen tai hänen olisi kohtuudella pitänyt se havaita. Jos tavarasta puuttuu jokin ominaisuus, joka sillä myyjän mukaan pitäisi olla, tai jos poikkeama koskee seikkoja, joista myyjä tiesi tai tämän olisi pitänyt tietää ja joista tämä ei kuitenkaan maininnut, ilmoitus on tehtävä kohtuullisessa ajassa virheen havaitsemisesta. Kuluttajakaupassa ilmoitus on tehtävä kohtuullisessa ajassa havaitsemisesta, ja kahden kuukauden kuluessa havaitsemisesta tehty ilmoitus katsotaan tehdyksi ajoissa.”

20. Kansallisen tuomioistuimen mukaan ostajan on ilmoitettava myyjälle, ettei luovutettu tavara BW:n 7:17 §:ssä tarkoitetulla tavalla vastaa sovittua. Ilmoitusta ei tarvitse tehdä kirjallisena, myös suullinen ilmoitus voidaan katsoa riittäväksi. Mikäli myyjä väittää, että valitusta ei ole tehty ajoissa (mitä ilmaisua käytetään kuluttajakauppaa koskevassa ajallisessa vaatimuksessa 7:23 §:n 1 momentin kolmannessa virkkeessä), Hoge Raadin vakiintuneesta oikeuskäytännöstä seuraa, että ostajalla on velvollisuus väittää ja tarvittaessa myös osoittaa tehneensä myyjälle valituksen ajoissa tavalla, jonka myyjä saattoi käsittää.

21. Kansallinen tuomioistuin on todennut, että jos myyjälle ilmoitetaan liian myöhään, ostaja menettää kaikki sopimuksenvastaisuuteen liittyvät oikeutensa.

22. Se, onko ostaja ilmoittanut myyjälle kohtuullisessa ajassa (mitä ilmaisua käytetään yleisesti sovellettavassa kauppa koskevassa ajallisessa edellytyksessä 7:23 §:n 1 momentin ensimmäisessä ja toisessa virkkeessä), riippuu (Hoge Raadin oikeuskäytännön mukaan) siitä, onko hän i) tehnyt tutkimuksen, jollaisen hänen voidaan kohtuudella asianomaisissa olosuhteissa edellyttää tekevän, saadakseen vastauksen kysymykseen siitä, vastaako hänelle luovutettu tavara sovittua, ja ii) ilmoittanut myyjälle virheestä kohtuullisessa ajassa sen havaitsemisesta (tai siitä, kun hänen olisi kyseisen tutkimuksen yhteydessä pitänyt se havaita). Edellä i) kohdassa tarkoitettuun tutkimukseen käytettävissä oleva aika riippuu tapauksen olosuhteista, minkä yhteydessä on merkitystä muun muassa virheen laadulla ja havaittavuudella, sen ilmenemistavalla sekä ostajan asiantuntemuksella. Voi olla tarpeen, että tutkimuksen suorittaa asiantuntija. Kun kyseessä on muu kuin kuluttajakauppa, edellä ii) kohdassa tarkoitetun ajanjakson pituuden osalta on otettava huomioon kaikki asiaankuuluvat edut ja kaikki asiaankuuluvat olosuhteet. Tältä osin ei voida soveltaa kiinteää määräaikaa. Kuluttajakaupan osalta sitä, onko yli kaksi kuukautta havaitsemisen jälkeen tehty ilmoitus tehty ajoissa, on arvioitava tapauskohtaisten tosiseikkojen ja olosuhteiden perusteella.

23. Vaikka BW:n 7:23 §:n 1 momenttia sovelletaan (viimeistä virkettä lukuun ottamatta) sekä kuluttajakauppaan että muuhun kuin kuluttajakauppaan, kansallinen tuomioistuin on todennut, että tällä säännöksellä on pantu täytäntöön direktiivin 1999/44 5 artiklan 2 kohta.

24. Alankomaiden oikeudessa suurinta osaa kuluttajansuojalainsäädännöstä ei ole katsottu ordre public -tyyppiseksi.

25. Siviiliprosessilain (Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, jäljempänä Rv) 22 §:n mukaan tuomari voi kaikissa tilanteissa ja menettelyn kaikissa vaiheissa pyytää toista asianosaista tai molempia heistä selvittämään tarkemmin kantaansa. Rv:n 23 §:n mukaan tuomari tekee päätöksensä kaikesta siitä, mitä asianosaiset ovat esittäneet tai vaatineet, Rv:n 24 §:n mukaan tosiseikkojen, olosuhteiden ja perusteiden nojalla, joihin asianosaisten vaatimus tai vaatimukset perustuvat. Rv:n 149 §:n mukaan tuomari ei lähtökohtaisesti voi ottaa huomioon seikkoja, yleisesti tunnettuja tosiseikkoja lukuun ottamatta, jotka eivät sisälly asianosaisten väitteisiin.

26. Valitusasiassa tuomari voi antaa ratkaisunsa ainoastaan valittajan ja tämän vastapuolen esittämien valitusperusteiden nojalla. Hän voi kuitenkin soveltaa ordre public -perusteita viran puolesta. Valittaja ja tämän vastapuoli voivat vedota uusiin tosiseikkoihin, mutta ainoastaan ensimmäisissä kirjallisissa huomautuksissaan valitusvaiheessa.

27. Istunnossa Alankomaiden hallitus totesi lisäksi, että vaikka tuomarilla on Alankomaissa siviiliasioissa passiivinen rooli, hänen on päätettävä, mitä oikeussääntöjä sovelletaan tiettyihin tosiseikkoihin, ja hänellä on eräitä muita keinoja käytössään oikeusriidan selvittämiseksi, kuten oikeus pyytää asianosaisilta lisäselvitystä.

Tosiseikat, menettely ja ennakkoratkaisukysymykset

28. Faber osti Hazetilta 27.5.2008 käytetyn auton 7 002,00 euron hintaan. Auto luovutettiin hänelle samana päivänä. Kaupan ehdot oli kirjattu esipainetulle lomakkeelle, jonka otsikkona oli ”Kauppasopimus, yksityishenkilöt” ja johon oli lisätty muun muassa Faberin nimi- ja osoitetiedot, hänen ostamaansa autoa koskevat tiedot, kauppaehdot (”ilman minkäänlaista takuuta”), hinta sekä Faberin ja Hazetin edustajan allekirjoitukset.

29. Faber ajoi 26.9.2008 autoa liiketapaamiseen. Autossa oli myös hänen tyttärensä. Auto syttyi palamaan ja paloi kokonaan. Hinauspalvelu hinasi auton hätäpalvelun vaatimuksesta Hazetin korjaamolle säilytettäväksi. Faber väittää, että hän oli puhelimitse yhteydessä Hazetiin ollessaan tyttärensä kanssa hinausauton kyydissä matkalla Hazetin luo tulipalon tapahtumispäivänä. Hazet kiistää, että Faber olisi tapahtumapaikalla maininnut mitään palon mahdollisesta syttymissyystä tai Hazetin vastuusta. Hazetin pyynnöstä auto kuljetettiin Autodemontagebedrijf Reuvers -nimiseen autopurkamoon (jäljempänä Reuvers), jossa sitä säilytettiin asiaa koskevien ympäristötekniisten sääntöjen mukaisesti.

30. Vuoden 2009 alussa Hazet otti yhteyttä Faberiin puhelimitse palaneen auton osalta ja sai tietää, että Faber yhä odotti poliisiin tulipaloa koskevaa teknistä kertomusta.

31. Faber pyysi 16.2.2009 poliisilta tulipaloa koskevaa teknistä kertomusta, mutta poliisi vastasi 26.2.2009, ettei teknistä kertomusta ollut laadittu.

32. Auto purettiin 8.5.2009 Reuversin toimesta, joka oli ilmoittanut Hazetille sähköpostitse kahta päivää aikaisemmin aikomuksestaan tehdä näin, jollei asiaa vastusteta.⁹

9 — Kansallisen asiakirja-aineiston perusteella Hazet tai Reuvers eivät ilmeisesti ottaneet yhteyttä Faberiin, auton omistajaan, ennen auton purkamista.

33. Faber ilmoitti 11.5.2009 päivätyllä kirjeellä Hazetille vaativansa vahingonkorvausta (kokonaismäärältään 10 828,55 euroa) tulipalon johdosta kärsimästään vahingosta, joka muodostui auton hankintahinnasta sekä kannettavan tietokoneen, kameran, nahkatakkin, toisen takin, navigointilaitteen ja hänen asiakkaalleen, jonka luokse hän oli matkalla auton syttyessä palamaan, tarkoitetun kankaalle painetun valokuvan arvosta. Hän väitti kärsineensä myös henkisiä vahinkoja.

34. Faber tilasi vuoden 2009 heinäkuun alussa Extenso-nimiseltä vahinkotarkastusyriykseltä teknisen tutkimuksen auton tulipalon syttymissyystä. Extenso ilmoitti Faberille 7.7.2009, ettei tämä ollut mahdollista, koska auto oli jo purettu eikä se siten ollut enää käytettävissä tutkimusta varten.

35. Hazet kiisti vastuunsa ja kieltäytyi maksamasta korvauksia. Se väitti muun muassa, ettei Faber noudattanut BW:n 7:23 §:n 1 momenttia ilmoittaessaan sille liian myöhään väitetystä virheestä ja että tämä tilasi tulipaloa koskevan teknisen tutkimuksen vasta yhdeksän kuukautta onnettomuuden jälkeen.

36. Faber nosti 26.10.2010 kanteen rechtbank te Arnhemissa (jäljempänä rechtbank) ja vaati korvausta Hazetilta kärsimistään vahingoista laillisine korkoineen ja tuomioistuimen ulkopuolisine perintäkuluineen. Faber väitti, ettei auto vastannut ”Kauppasopimus, yksityishenkilöt” -nimistä sopimusta ja että Hazet oli näin ollen rikkonut BW:n 7:17 §:ää. Faber ei nimenomaisesti vedonnut siihen, että hän on kuluttaja.

37. Hazet kiisti vaateen ja totesi lisäksi Faberin ilmoittaneen sille väitetystä virheestä liian myöhään, ja siten tämä oli BW:n 7:23 §:n 1 momentissa säädetyn perusteella menettänyt oikeutensa vahingonkorvaukseen.

38. Rechtbank hylkäsi 27.4.2011 Faberin vaatimukset ja katsoi, että Hazet oli perustellusti vedonnut BW:n 7:23 §:n 1 momenttiin: ensimmäinen yhteydenotto asianosaisten välillä tapahtui vuoden 2009 alussa ja siis yli kolme kuukautta tulipalon (jonka on katsottu olevan sopimuksenvastaisuuden havaitsemispäivä) jälkeen. Faber ei myöskään ole esittänyt mitään poikkeuksellisia olosuhteita tämän viivästyksen oikeuttamiseksi. Rechtbank jätti ottamasta kantaa siihen, oliko Faberin yhteydenottoa Hazetiin tulipalopäivänä ja vuoden 2009 alussa käydyissä puhelinkeskusteluissa pidettävä riittävän selvänä, jotta sitä voitaisiin pitää pätevänä ilmoituksena myyjälle, tai oliko kyseistä kauppaa pidettävä BW:n 7:23 §:n 1 momentissa tarkoitettuna kuluttajakauppana.

39. Faber valitti tästä tuomiosta 26.7.2011 ennakkoratkaisupyynnön esittäneeseen tuomioistuimeen. Valitusvaiheessa Faber ei taaskaan väittänyt allekirjoittaneensa kauppasopimusta kuluttajan ominaisuudessa. Hän ei myöskään hakenut muutosta rechtbankin tuomion tähän osaan. Kansallinen tuomioistuin ei pidä mahdollisena ottaa kantaa tähän kysymykseen asiakirja-aineiston tietojen perusteella.

40. Faberia avusti asianajaja ensimmäisessä oikeusasteessa ja valitusasteessa.

41. Tässä tilanteessa kansallinen tuomioistuin on pyytänyt unionin tuomioistuimelta selvennystä seuraaviin kysymyksiin:

- ”1) Onko kansallisella tuomioistuimella velvollisuus joko tehokkuusperiaatteen perusteella tai direktiivillä 1999/44 unionin alueella tavoitellun korkeatasoisen kuluttajansuojan perusteella tai muiden unionin oikeuden sääntöjen tai normien perusteella tutkia viran puolesta, onko ostaja sopimusta tehdessään direktiivin 1999/44 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa tarkoitettu kuluttaja?
- 2) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko asia näin myös silloin, kun oikeudenkäyntiaineistoon ei sisälly mitään tosiasiallisia tietoja, joiden perusteella ostajan asema voitaisiin vahvistaa (tai tiedot ovat puutteellisia tai ristiriitaisia)?

- 3) Mikäli ensimmäiseen kysymykseen vastataan myöntävästi, onko asia näin myös muutoksenhakuvaiheessa käytävässä menettelyssä, jossa ostaja ei ole valittanut asiaa ensimmäisenä oikeusasteena käsitelleen tuomioistuimen tuomiosta siltä osin kuin siinä ei ole (viran puolesta) tehty tällaista tutkintaa ja kun siinä on nimenomaisesti jätetty ottamasta kantaa siihen, voidaanko ostaja luonnehtia kuluttajaksi?
- 4) Onko direktiiviä 1999/44 (5 artiklaa) pidettävä normina, joka vastaa sellaisia kansallisia sääntöjä, jotka katsotaan kansallisessa oikeusjärjestyksessä *ordre public* -tyyppiseksi?
- 5) Ovatko tehokkuusperiaate tai direktiivillä 1999/44 unionin alueella tavoiteltu korkeatasoinen kuluttajansuoja tai muut unionin oikeuden säännöt tai normit esteenä Alankomaiden lainsäädännölle, jonka mukaan kuluttaja-ostajalla on väittämis- ja todistustaakka, joka koskee velvollisuutta ilmoittaa (ajoissa) luovutetun tavaran väitetystä virheestä myyjälle?
- 6) Ovatko tehokkuusperiaate tai direktiivillä 1999/44 unionin alueella tavoiteltu korkeatasoinen kuluttajansuoja tai muut unionin oikeuden säännöt tai normit esteenä Alankomaiden lainsäädännölle, jonka mukaan kuluttaja-ostajalla on väittämis- ja todistustaakka siitä, ettei tavara vastaa sovittua ja että tällainen sopimuksenvastaisuus on ilmennyt kuuden kuukauden kuluessa luovutuksesta? Mitä tarkoitetaan direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdassa olevalla ilmaisulla ”ilmenevä virhe” ja erityisesti missä laajuudessa kuluttaja-ostajan on esitettävä sopimuksenvastaisuuteen (sen aiheuttajaan) liittyviä tosiseikkoja ja asianhaaroja? Riittääkö tältä osin se, että kuluttaja-ostaja väittää ja, jos hänen väitteensä kiistetään perustellusti, todistaa, että ostettu tavara ei toimi (hyvin), vai onko hänen myös väitettävä ja, jos hänen väitteensä kiistetään perustellusti, todistettava, mikä ostetun tavaran virhe aiheuttaa (on aiheuttanut) sen, ettei ostettu tavara toimi (hyvin)?
- 7) Onko edellä esitettyihin kysymyksiin vastaamisen kannalta merkitystä sillä, että molemmissa tuomioistuimissa Faberia on avustanut asianajaja?”

42. Itävallan, Belgian ja Alankomaiden hallitukset sekä Euroopan komissio ovat toimittaneet kirjalliset huomautuksensa. Hazet ja Alankomaiden hallitus sekä komissio esittivät suullisia huomautuksia 11.9.2014 pidetyssä istunnossa.

Arviointi

Alustavat huomautukset

43. Nyt käsiteltävän kaltaisessa yksityisoikeudellisessa riita-asiassa kumpikaan asianosaisista ei voi vedota direktiivin 1999/44 välittömään oikeusvaikutukseen. Kuitenkin kansallisten tuomioistuinten on tällaista asiaa käsitellessään ”kansallisen oikeuden säännöksiä soveltaessaan otettava huomioon kansallisen oikeuden säännöt kokonaisuudessaan ja tulkittava niitä mahdollisimman pitkälle sovellettavan direktiivin sanamuodon ja tarkoituksen mukaisesti direktiivillä tavoitellun päämäärän kanssa yhdenmukaisen ratkaisun aikaansaamiseksi”.¹⁰ Nyt käsiteltävässä asiassa kansallinen tuomioistuin pyytää selvennystä direktiivin 1999/44 tulkintaan, joka auttaa sitä BW:n 7:18 §:n 2 momentin ja 7:23 §:n 1 momentin soveltamisessa.

10 — Ks. esim. tuomio LCL Le Crédit Lyonnais (C-565/12, EU:C:2014:190, 54 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

44. Ennakkoratkaisukysymykset on esitetty oikeudenkäyntiasiassa, jossa Faber, käytetyn auton ostaja, on nostanut kanteen, jolla vaaditaan vahingonkorvausta kärsitystä vahingosta myyjältä Hazetilta. Jälkimmäinen vetoaa kansallisen oikeuden säännökseen (jota sovelletaan osittain yleisesti kauppaan ja osittain erityisesti kuluttajakauppaan) perusteluna vaateen kiistämiseksi ja väittää, että Faber on menettänyt oikeutensa vaatia korvausta, koska tämä ilmoitti sille väitetystä virheestä liian myöhään.

45. Kysymys Faberin kuluttajan asemasta ei ilmeisesti tullut esille ensimmäisessä oikeusasteessa, koska rechtbank katsoi, että hän oli joka tapauksessa ilmoittanut Hazetille liian myöhään ja siten menettänyt oikeutensa vaatia vahingonkorvausta. Faber ei myöskään nostaessaan kanteen kansallisen oikeuden säännöksen nojalla, jota ilmeisesti sovelletaan kaikentyyppiseen kauppaan (BW:n 7:17 §:n 1 momentti), itse todennut olevansa kuluttaja.

46. Faberin valituksen käsittelyssä kansallinen tuomioistuin on pitänyt merkityksellisenä kysymystä siitä, oliko hän kuluttaja, koska sovellettava laki (mukaan lukien BW:n 7:23 §:n 1 momentin viimeinen virke) määräytyy tällä perusteella. Koska rechtbank ei kuitenkaan lausunut asiasta tältä osin, Rv:n 24 ja 149 § sekä muutoksenhakua koskevat säännökset estävät kansallista tuomioistuinta tutkimasta tätä kysymystä viran puolesta. Valitusvaiheessa se voi tehdä näin ainoastaan, kun asiaa koskevat säännökset ovat ordre public -tyyppisiä, ja kansallisen tuomioistuimen mukaan asia ei ole näin (kansallisen kuluttajansuojalainsäädännön osalta).

47. Tässä tilanteessa ensimmäinen ja neljäs kysymys koskevat sitä, edellytetäänkö unionin oikeudessa, että kansallinen tuomioistuin tutkii viran puolesta, onko ostaja direktiivissä 1999/44 tarkoitettu kuluttaja ja onko direktiiviä näin ollen sovellettava. (Kansallisen tuomioistuimen olisi nimittäin ensiksi tarkasteltava direktiivin soveltamisalaa ennen kuin se voi soveltaa erityisesti 5 artiklaa¹¹ tulkitsemalla sovellettavaa kansallista oikeutta tämän säännöksen mukaisesti.) Unionin tuomioistuin on vahvistanut kuluttajansuojalainsäädännön yhteydessä (erityisesti kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen osalta¹²) periaatteen, jonka mukaan on niin, että jos menettelysääntöjä ei ole yhdenmukaistettu, kansallisia sääntöjä sovelletaan edelleen, kunhan noudatetaan tehokkuusperiaatetta ja vastaavuusperiaatetta.¹³ Nyt esillä olevassa asiassa näyttäisi mielestäni siltä, että ensimmäinen, toinen ja kolmas kysymys koskevat erityisesti tehokkuusperiaatetta ja sitä, onko unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöä erityisesti kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen alueella sovellettava analogisesti; neljännen kysymyksen voidaan sitä vastoin ymmärtää koskevan pikemminkin vastaavuusperiaatetta. Jos on olemassa velvollisuus tutkia ex officio, onko ostaja direktiivissä 1999/44 tarkoitettu kuluttaja, kansallinen tuomioistuin pyytää selvennystä toisella ja kolmannella kysymyksellä siihen, missä tilanteissa kansallisella tuomioistuimella on tällainen velvollisuus.

48. Neljättä kysymystä voidaan kuitenkin tulkita myös (laajemmin) siten, että sillä tiedustellaan, että mikäli kansallinen tuomioistuin katsoo, että Faber oli kuluttaja ja että hän ilmoitti virheestä ajoissa myyjälle (BW:n 7:23 §:n 1 momentin viimeinen virke), täytyykö tämän tuomioistuimen tällöin soveltaa ex officio BW:n 7:18 §:n 2 momentin, jolla direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohta on saatettu osaksi kansallista oikeutta, todistustaakkasääntöä. Tarkastelen neljättä kysymystä myös tältä osin.

49. Jos jäsenvaltio edellyttää direktiivin 1999/44 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, että kuluttajan on voidakseen käyttää erityisesti direktiivin 1999/44 3 artiklan mukaisia oikeuksiaan ilmoitettava myyjälle virheestä kahden kuukauden kuluessa siitä, kun hän havaitsi kyseisen virheen, viidennellä kysymyksellä tiedustellaan pääasiallisesti, kuinka todetaan se, onko kuluttaja toiminut ajoissa. Kuudennessa kysymyksessä keskitytään 5 artiklan 3 kohtaan ja todistustaakkaan, jota sovelletaan sen osoittamiseen, onko kyseessä virhe vai ei (ja onko myyjä näin ollen siitä vastuussa). Tutkin näitä kahta kysymystä erikseen. Seitsemäs kysymys on itsenäinen.

11 — Ks. esim. tuomio VB Pénuzygi Lizing (C-137/08, EU:C:2010:659, 49 kohta).

12 — Kuluttajasopimusten kohtuuttomista ehdoista 5.4.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/13/ETY (EUVL L 95, s. 29).

13 — Ks. jäljempänä 62 kohta.

50. Ensiksi tarkastelen kuitenkin lyhyesti sitä asiayhteyttä, jossa ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs ja seitsemäs kysymys on esitetty.

51. En hyväksy komission näkemystä, jonka mukaan kysymykset, jotka koskevat direktiivin 1999/44 soveltamisalan arviointia ex officio, olisi jätettävä tutkimatta. Komission näkemys perustuu siihen, että kukaan pääasian asianosaisista ei ole esittänyt epäilyksiä Faberin asemasta kuluttajana ja että nämä kysymykset ovat näin ollen puhtaasti hypoteettisia.

52. On katsottu vakiintuneesti, että olettamana on, että kansallisen tuomioistuimen esittämällä ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä asian ratkaisun kannalta tämän tuomioistuimen määrittelemien tosiseikkojen ja oikeudellisten seikkojen osalta. Unionin tuomioistuin voi jättää vastaamatta kansallisen tuomioistuimen esittämään ennakkoratkaisupyynnön vain, jos on ilmeistä, että kysymyksillä ei ole mitään yhteyttä kansallisessa tuomioistuimessa käsiteltävän asian tosiseikkoihin tai kohteeseen, tai jos kyseinen ongelma on luonteeltaan hypoteettinen tai jos unionin tuomioistuimella ole tiedossaan niitä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, jotka ovat tarpeen, jotta se voisi antaa hyödyllisen vastauksen esitettyihin kysymyksiin.¹⁴

53. Nyt käsiteltävässä asiassa unionin tuomioistuimen ratkaistavana oleva kysymys ei koske sitä, kuka on direktiivissä 1999/44 tarkoitettu kuluttaja. Unionin tuomioistuimen tehtävänä ei ole myöskään päättää siitä, onko kansallisella tuomioistuimella (ja sitä ennen rechtbankilla) ollut riittävät tiedot käytettävissään Faberin aseman arvioimiseksi.¹⁵ Unionin tuomioistuimelta tiedustellaan pikemminkin unionin oikeuden mukaista kantaa ostajan aseman tutkimiseen ex officio tilanteessa, jossa kansallinen oikeus näyttäisi olevan esteenä tällaiselle tutkimiselle. Näin ollen ennakkoratkaisukysymyksillä on merkitystä eivätkä ne ole hypoteettisia kansallisen tuomioistuimen käsiteltävänä olevan asian kannalta. Ehdotan siksi kaikkiin niihin vastaamista.

54. Vaikka mielestäni ex officio arviointia koskevat kysymykset on otettava tutkittaviksi, myönnän, että on mielestäni hieman yllättävää – ottaen huomioon Alankomaiden hallituksen istunnossa esittämät lisäselvitykset Alankomaiden lainsäädännön mukaisista tuomarin tehtävistä – että (riippumatta mahdollisista syistä, miksi Faber ei nimenomaisesti vedonnut kuluttajan asemaansa) rechtbank ei tutkinut hänen asemaansa ja että kansallinen tuomioistuin katsoo, ettei se voi tätä tehdä. Faber vetosi ensimmäisessä oikeusasteessa ja valitusasteessa BW:n säännöksiin, joita sovelletaan sekä kuluttajakauppaan että muuhun kauppaan ja joilla direktiivi 1999/44 ilmeisesti saatettiin (ainakin osittain) osaksi kansallista oikeutta. Hazet on vedonnut säännökseen, jonka viimeinen virke koskee erityisesti kuluttajakauppaa ja muut osat yleisesti kaikkea kauppa ja jolla direktiivin 1999/44 5 artiklan 2 kohta saatettiin osaksi kansallista oikeutta. Lisäksi istunnossa Alankomaiden hallitus vahvisti, että tuomioistuinten tehtävänä on määritellä sovellettava lainsäädäntö, ratkaista se, pannaanko kansallisella lailla täytäntöön unionin oikeutta, ja tulkita Alankomaiden oikeutta unionin oikeuden mukaisesti. Kuitenkin Alankomaiden oikeutta koskevan selkeämmän tuntemuksen puuttuessa nämä seikat eivät riitä perusteeksi jättää ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs ja seitsemäs kysymys tutkimatta.

55. Perusteellisuuden vuoksi lisään lopuksi, että muun muassa direktiivin 1999/44 johdanto-osan 8 ja 16 perustelukappaleesta, 1 artiklan 3 kohdassa olevasta mahdollisuudesta, jonka mukaan jäsenvaltio voi sulkea ”kulutustavaran” käsitteen piiristä pois tietyissä julkisissa huutokaupoissa myydyt käytetyt tavarat, ja 7 artiklan 1 kohdan toisessa alakohdassa olevasta mahdollisuudesta lyhentää myyjän vastuu-aikaa käytettyjen tavaroiden osalta seuraa, että direktiiviä 1999/44 sovelletaan lähtökohtaisesti tällaisiin tavaroihin.

14 — Ks. esim. tuomio Kušionová (C-34/13, EU:C:2014:2189, 38 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

15 — Olen kuitenkin samaa mieltä komission ja Alankomaiden hallituksen kanssa siitä, että tämän kysymyksen ratkaisemiseksi on käytettävissä runsaasti tosiseikkoja koskevia tietoja.

Ensimmäinen, toinen, kolmas, neljäs ja seitsemäs kysymys

56. Direktiivissä 1999/44 taataan kuluttajien oikeudet, erityisesti oikeudet, jos myyjän luovuttamassa tavarassa on virhe. Siinä ei kuitenkaan käsitellä sitä, onko kansallisten tuomioistuinten tutkittava viran puolesta, sovelletaanko direktiiviä 1999/44 ja sen tarjoamaa suojaa niiden käsiteltävänä olevassa asiassa.

57. Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että jos menettelysääntöjä ei ole yhdenmukaistettu, jäsenvaltioilla on edelleen toimivalta päättää lainkäyttöjärjestelmänsä järjestämisestä (menettelyllisen autonomian periaate).¹⁶ Unionin oikeuden ensisijaisuudesta ei sellaisenaan seuraa, että kansalliset menettelysäännöt olisi aina sivuutettava unionin oikeuden soveltamiseksi.¹⁷ Jäsenvaltioiden on kuitenkin käytettävä tätä toimivaltaa tehokkuusperiaatteen ja vastaavuusperiaatteen mukaisesti, jotka ovat osa unionin oikeutta¹⁸ ja joilla välillisesti taataan unionin oikeuden ensisijaisuuden noudattaminen.

58. Vastaavuusperiaate edellyttää, että kansallisessa oikeudessa unionin oikeuteen perustuvia vaatimuksia ei saa kohdella epäedullisemmin kuin kansalliseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia.¹⁹ Tältä osin kansallisen tuomioistuimen on tutkittava niiden jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvien kanteiden kohde ja olennaiset piirteet, joiden väitetään olevan samankaltaisia.²⁰ Tämän periaatteen soveltaminen ilmenee erityisesti siten – mikä ilmenee myös unionin tuomioistuimen kuluttajansuojadirektiivejä koskevasta oikeuskäytännöstä – että kun kansallisen oikeuden mukaan edellytetään kansallisen oikeuden säännön arviointia ex officio, samaa edellytystä on sovellettava unionin oikeuden vastaavan säännön osalta. Näin ollen ”jos kansallisen oikeuden mukaan tuomioistuinten on viran puolesta tutkittava sellaiset pakottavaan kansalliseen oikeussääntöön perustuvat oikeudelliset perusteet, joihin asianosaiset eivät ole vedonneet, tällainen velvollisuus koskee myös pakottaviin [unionin] oikeuden sääntöihin nojautuvia oikeudellisia perusteita”; näin on myös siinä tapauksessa, että ”kansallisessa oikeudessa annetaan tuomioistuimelle mahdollisuus viran puolesta soveltaa pakottavaa oikeussääntöä”.²¹

59. Tehokkuusperiaatteen mukaan kansallisen oikeuden säännöt eivät saa olla sellaisia, että unionin oikeudessa tunnustettujen oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.²² Kun tarkastellaan tämän periaatteen noudattamista, on otettava huomioon säännöksen merkitys koko menettelyssä, sen kulku sekä sen erityispiirteet eri kansallisissa elimissä, ja arvioitava tarvittaessa kansallisen lainkäyttöjärjestelmän perustana olevia periaatteita, joita ovat muun muassa puolustautumisoikeuksien suojaaminen, oikeusvarmuuden periaate sekä oikeudenkäynnin moitteeton kulku.²³

60. Nyt käsiteltävässä asiassa tuomarien on kansallisten menettelysääntöjen mukaisesti noudatettava asianosaisten autonomian periaatetta. Heidän on perustettava ratkaisunsa asianosaisten esittämiin vaatimuksiin, väitteisiin ja tosiseikkoihin. Lukuun ottamatta yleisesti tunnettuja seikkoja he voivat ottaa huomioon ainoastaan ne tosiseikat, jotka sisältyvät asianosaisten väitteisiin.

16 — Ks. kuluttajansuojan osalta esim. tuomio Sánchez Morcillo ja Abril García (C-169/14, EU:C:2014:2099, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

17 — Tätä kysymystä koskevan hyödyllisen keskustelun osalta ks. julkisasiamies Jacobsin ratkaisuehdotus van Schijndel ja van Veen (C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:185, 24–30 kohta). Erilaisen näkemyksen osalta ks. julkisasiamies Darmonin ratkaisuehdotus Verholen ym. (C-87/90–C-89/90, EU:C:1991:223, 19 kohta).

18 — Ks. direktiivin 1999/44 osalta tuomio Duarte Hueros (C-32/12, EU:C:2013:637, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Tämä oli ensimmäinen asia, jossa esitettiin kuluttajalle direktiivin 1999/44 nojalla kuuluvia oikeuksia koskeva vaatimus oikeudenkäynnissä. Ks. myös julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus Duarte Hueros (C-32/12, EU:C:2013:128, 3 kohta).

19 — Ks. esim. tuomio Sánchez Morcillo ja Abril García (EU:C:2014:2099, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

20 — Ks. esim. tuomio Asturcom Telecomunicaciones (C-40/08, EU:C:2009:615, 50 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

21 — Tuomio van Schijndel ja van Veen (C-430/93 ja C-431/93, EU:C:1995:441, 13 ja 14 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen). Ks. myös esim. tuomio Jörs (C-397/11, EU:C:2013:340, 30 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

22 — Ks. esim. tuomio Sánchez Morcillo ja Abril García (EU:C:2014:2099, 31 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

23 — Ks. esim. tuomio Sánchez Morcillo ja Abril García (EU:C:2014:2099, 34 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Kušionová (EU:C:2014:2189, 52 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Muutoksenhakutuomioistuimet voivat soveltaa viran puolesta vain *ordre public* -perusteita.²⁴ Olen jo esittänyt epäilyksiä siltä osin, kielletäänkö Alankomaiden oikeudessa todella nyt käsiteltävänä olevan kaltaisessa tilanteessa kansallisia tuomioistuimia tutkimasta sitä, onko Faberin kaltainen henkilö kuluttaja, käytettävissä olevien oikeudellisten seikkojen ja tosiseikkojen perusteella.²⁵ Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin lähdeittävä siitä, että nämä säännöt yhdessä estävät Alankomaiden oikeuden mukaisesti kansallista tuomioistuinta tutkimasta Faberin kaltaisen ostajan asemaa. Muuten ensimmäistä, toista, kolmatta, neljättä ja seitsemättä kysymystä ei olisi koskaan esitetty nyt käsiteltävässä asiassa.

61. Edellytetäänkö unionin oikeudessa kuitenkin, että kansallinen tuomioistuin nyt käsiteltävänä olevan kaltaisessa tilanteessa tutkii, kuuluuko Faber direktiivin 1999/44 soveltamisalaan, ja jos näin on, millä edellytyksillä?

62. Unionin tuomioistuin on edellyttänyt erityisesti tehokkuusperiaatteen nojalla muiden unionin kuluttajansuojadirektiivien tietyjen säännösten arviointia *ex officio*.²⁶ Mielestäni näyttää siltä, että se on tullut tähän johtopäätökseen pääasiallisesti siksi, että lainsäätäjä on yleensä laatinut nämä direktiivit olettaen, että kuluttaja on heikompi osapuoli, joka on tai saattaa olla tietämätön oikeuksistaan eikä välttämättä muuten saisi lainkaan suojaa. Unionin tuomioistuin on kehittänyt tätä oikeuskäytäntöä erillään asioista, jotka koskevat samankaltaisia kysymyksiä unionin oikeuden muilla osa-alueilla.²⁷

63. Näin ollen direktiivin 93/13²⁸ osalta unionin tuomioistuin on katsonut, että unionin oikeudessa edellytetään kansallisten tuomioistuinten tutkivan sopimusehdon kohtuuttomuuden viran puolesta, jos niillä on käytössään tarvittavat oikeudelliset seikat ja tosiseikat.²⁹ Tämä johtuu siitä, että direktiivi 93/13 ”perustuu ajatukseen siitä, että kuluttaja on elinkeinonharjoittajaan nähden heikompi osapuoli sekä neuvotteluaseman että tietojen puolesta”.³⁰ Kuluttaja sitoutuu elinkeinonharjoittajan laatimiin sopimusehtoihin ilman, että hän voisi vaikuttaa niiden sisältöön.³¹ Tällaista epätasa-arvoista tilannetta voidaan tasoittaa ainoastaan sopimuspuolten ulkopuolisten kolmansien aktiivisilla toimenpiteillä.³² Näin ollen on katsottu, että direktiivin 93/13 osalta ”tehokas kuluttajansuoja voidaan saavuttaa ainoastaan, jos kansallisella tuomioistuimella on mahdollisuus arvioida tällaista ehtoa viran puolesta”.³³ Samoista syistä kansallinen säännös, jolla tietyn vanhentumisajan päätyttyä kielletään tutkimasta, onko sopimusmääräys kohtuuton, on kielletty.³⁴ Samassa asiayhteydessä unionin tuomioistuin on lisännyt, että tehokkuusperiaatteen noudattaminen ei kuitenkaan voi ”mennä niin pitkälle, että sillä täysin kompensoitaisiin asianomaisen kuluttajan täydellinen passiivisuus”.³⁵

24 — Ks. edellä 25 ja 26 kohta.

25 — Ks. edellä 54 kohta.

26 — Tämä oikeuskäytäntö koskee muun muassa kuluttajasopimusten ja kulutusluottosopimusten kohtuuttomia ehtoja koskevien direktiivien säännöksiä.

27 — Ks. erottelu, joka on tehty tuomion van der Weerd ym. (C-222/05–C-225/05, EU:C:2007:318) 40 kohdassa.

28 — Direktiivillä 93/13 pyritään samoin kuin direktiivillä 1999/44 saavuttamaan kuluttajansuojan korkea taso. Komissio oli tosiasiallisesti (parlamentin tukemana) aikeissa yhdenmukaistaa yhdellä säädöksellä tietyt seikkoja tavaroiden kaupan, takuiden ja kuluttajasopimusten kohtuuttomien ehtojen osalta. Neuvosto kuitenkin piti parempana käsitellä näitä asioita erikseen. Ks. tätä keskustelua koskeva yhteenvedo (komission esittämässä) ehdotuksessa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi kulutustavaroiden kaupasta ja takuista (KOM(95) 520 lopullinen, s. 2 (ja siinä mainitut asiakirjat; EYVL C 307, s. 8). Direktiivin 93/13 6 artiklan 1 kohdassa todetaan seuraavaa: ”Jäsenvaltioiden on säädettävä, että elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välisen sopimuksen kohtuuttomat ehdot eivät sido kuluttajia niiden kansallisen lainsäädännön mukaisesti ja että sopimus jää muilta osin osapuolia sitovaksi, jos sopimus voi olla olemassa ilman kohtuuttomia ehtoja.”

29 — Ks. esim. tuomio Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, 32 kohta).

30 — Ks. esim. tuomio Kušionová (EU:C:2014:2189, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

31 — Ks. esim. tuomio Kušionová (EU:C:2014:2189, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

32 — Ks. esim. tuomio VB Pénygyi Lizing (EU:C:2010:659, 48 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

33 — Tuomio Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (C-240/98–C-244/98, EU:C:2000:346, 26 kohta).

34 — Tuomio Cofidis (C-473/00, EU:C:2002:705, 38 kohta).

35 — Tuomio Kušionová (EU:C:2014:2189, 56 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; tässä oli kysymys tilanteesta, jossa kuluttaja ei ollut ryhtynyt mihinkään oikeudelliseen menettelyyn oikeuksiensa vaatimiseksi).

64. Nähdäkseni kohtuuttomat sopimusehdot ovat pääasiallisesti ehtoja, joiden osalta myyjällä on erityistä tuntemusta, joiden kohtuuttomuutta hän ei halua tuoda esille mutta jotka hän tahtoo panna täytäntöön, kun taas kuluttaja ei usein pysty riitauttamaan niitä tai saamaan riittäviä tietoja niiden kohtuuttomuudesta. Näin ollen ilman kolmannen osapuolen asiaan puuttumista oikeussuoja kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan heikentyy vakavasti.

65. Muiden kuluttajansuojadirektiivien tiettyjen säännösten osalta ei ole ehkä niin helppoa perustella, miksi kansallisen tuomioistuimen tulisi puuttua *ex officio* asiaan. Julkisasiamies Kokott katsoi näin ollen asiassa Duarte Hueros, että vaikka direktiivit 93/13 ja 1999/44 molemmat koskevat kuluttajansuojaa oikeustoimissa ja niillä halutaan saavuttaa korkea kuluttajansuojan taso, tilanne, jossa lainsäädännöllä pyritään tasoittamaan kuluttajan heikompaan asemaan sopimuksen tekemisessä (direktiivi 93/13), on erilainen kuin tilanne, jossa lainsäädäntö koskee jo tehdyn sopimuksen täytäntöönpanoa (direktiivi 1999/44). Hän katsoi, että jälkimmäisessä tilanteessa sopimuksen virheellinen täytäntöönpano ei useimmissa tapauksissa riipu sopimuspuolten tahdosta eikä kuluttaja ole yhtä heikossa asemassa kuin kohtuuttoman ehdon osalta, koska hän voi helposti havaita, onko kauppatavara sovittua laatua.³⁶

66. Olen samaa mieltä siitä, etteivät nämä kaksi kuluttajien ryhmää ole samassa asemassa. Kyseessä saattaa kuitenkin olla tietojen epäsymmetrisyys (vaikka ehkä vähäisemmässä määrin), jolloin kuluttaja saattaa sopimuksen tekemisen jälkeenkin olla heikompi osapuoli luovutetun tavaran sopimuksenmukaisuuden osalta. Ellei kuluttaja sopimuksentekohetkellä tiennyt eikä hänen olisi kohtuudella pitänyt tietää virheestä (tai jos virhe on johtunut kuluttajan toimittamista aineista tai tarvikkeista),³⁷ sopimuksenmukaisuuden arviointi riippuu tiedoista, erityisesti sopimukseen sisältyvistä tiedoista, jotka koskevat tavaran tarkoitusta, laatua ja ominaisuuksia.³⁸ Tämä seuraa 2 artiklan 2 kohdassa luetelluista seikoista. Mielestäni nyt käsiteltävän asian kannalta ei ole tarpeen ratkaista, onko tätä luetteloa pidettävä tyhjentyvänä.³⁹ Tässä yhteydessä on riittävää todeta, että tämä arviointi perustuu myyjän kuluttajalle (ennen sopimuksentekoa) antamiin tietoihin, kuluttajan myyjälle sopimuksentekohetkellä antamiin tietoihin, yleisiin tavaran käyttöä koskeviin oletuksiin ja myyjän, valmistajan tai hänen edustajansa esittämiin julkisiin mainintoihin. Lisäksi usein myyjä saattaa valita kuluttajalle nimenomaisesti luovutettavan tavaran (vaikka näin ei aina ole). Kuluttaja on näin ollen usein heikommassa asemassa arvioidakseen, eikö tavara vastaa ja miltä osin se ei vastaa sitä, mitä hän saattoi kohtuudella edellyttää saavansa.

67. Joka tapauksessa nyt esillä olevassa asiassa kysymys, joka koskee asian tutkimista *ex officio*, ei liity direktiivin 1999/44 säännökseen, joka koskee sopimuksen täyttämistä. Se ei myöskään liity säännökseen, joka koskee oikeuksia virheen johdosta (3 artikla), tai säännökseen, jossa säädetään määräajoista ja todistustaakkasäännöistä, joilla on merkitystä vedottaessa myyjän virhevastuuseen, tämän vastuun toteamisessa ja oikeuksien vaatimisessa (5 artikla, jota viides ja kuudes kysymys koskevat).⁴⁰ Esiin tulee sitä vastoin direktiivin 1999/44 *soveltamisalaa* koskeva ennakkokysymys. Jos unionin oikeudessa edellytetään kansallisen tuomioistuimen tutkivan viran puolesta, onko Faber kuluttaja, ja tämä tuomioistuin toteaa näin olevan, on selvää, että sekä Faber että Hazet ovat vedonneet direktiivin 1999/44 voimaan saattamiseksi annettuun kansalliseen lainsäädäntöön. Kansallisen tuomioistuimen olisi tällöin ratkaistava, onko esimerkiksi BW:n 7:23 §:n 1 momentin viimeistä virkettä sovellettava, ja jos näin on, tulkittava tätä säännöstä direktiivin 1999/44 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti. Nyt käsiteltävässä asiassa ei sitä vastoin tule esiin kysymystä

36 — Julkisasiamies Kokottin ratkaisuehdotus Duarte Hueros (EU:C:2013:128, 43, 44, 47 ja 48 kohta).

37 — Direktiivin 1999/44 2 artiklan 3 kohta.

38 — Direktiivin 1999/44 2 artiklan 2 kohta. Ks. myös sen johdanto-osan seitsemäs perustelukappale.

39 — Johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen nojalla näin ei ole.

40 — Ks. jäljempänä 80–90 kohta.

5 artiklan 2 kohdan tutkimisesta *ex officio*. Näin ollen ei nähdäkseni ole mahdollista vastata kansallisen tuomioistuimen kysymyksiin nyt käsiteltävässä asiassa ratkaisemalla ensiksi, onko tiettyä säännöstä sovellettava *ex officio*, ja tämän lopputuloksen perusteella ratkaista seuraavaksi, onko direktiivin 1999/44 soveltamisalaa siten myös tarkasteltava *ex officio*.⁴¹

68. Näin ollen kysymys arvioinnista *ex officio* tulee tässä esiin tätä yleisemmällä ja abstraktimmalla tasolla.

69. Nähdäkseni ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että tilanteessa, jossa ostaja on nostanut vahingonkorvauskanteen myyjää vastaan kansallisen lain säännösten nojalla, joita sovelletaan muun muassa kuluttajasopimukseen, mutta ei ole nimenomaisesti väittänyt olevansa kuluttaja, kansallisen menettelysäännön nojalla ei voida kieltää kansallista tuomioistuinta tutkimasta, onko kyseinen henkilö todella kuluttaja direktiivissä 1999/44 tarkoitetulla tavalla, ja näin ollen soveltamasta kansallista kuluttajansuojalakia tulkiten sitä direktiivin 1999/44 mukaisesti. Tehokkuusperiaate edellyttää, että tällainen kansallinen menettelysääntö on sivuutettava, jotta kansallinen tuomioistuin voi tutkia viran puolesta, onko Faberin kaltainen ostaja kuluttaja direktiivissä 1999/44 tarkoitetulla tavalla.

70. Näin on siksi, että lainsäätäjä on päättänyt taata kuluttajille korkeatasoisen suojan, koska he ovat yleensä heikommassa asemassa sopimussuhteessa myyjän kanssa. Näin ollen direktiivissä 1999/44 taataan korkeatasoinen kuluttajansuoja⁴² kaikille luonnollisille henkilöille, jotka täyttävät tämän direktiivin 1 artiklan 2 kohdan a alakohdassa olevan määritelmän.⁴³ Tämän päätelmän mukaisesti lainsäätäjä on luonut säännösten, jolla asetetaan, ellei toisin ole nimenomaisesti säädetty, suojan vähimmäistaso, jota jäsenvaltioiden ja kuluttajasopimusten osapuolten on noudatettava. Näin ollen sovelletaan tiettyä pakottavaa suojan tasoa. On siksi järkevää soveltaa *ordre public* -perustetta, jonka mukaisesti kansallisella tuomioistuimella on velvollisuus tutkia ostajan tavaran ostoon liittyvien oikeuksien täytäntöön panemiseksi vireille paneman menettelyn yhteydessä, kuuluko kantaja direktiivin 1999/44 (ja muiden kuluttajansuojadirektiivien)⁴⁴ soveltamisalaa, koska tällainen suoja vahvistaa tämän direktiivin täyttä tehokkuutta ja vähentää vaaraa siitä, että ostaja saisi puutteellisen lain tuntemuksensa vuoksi unionin oikeudessa taattua suojaa heikomman suojan.⁴⁵

71. Tämä vaatimus ei kuitenkaan automaattisesti merkitse sitä, että kansallisen tuomioistuimen olisi arvioitava viran puolesta direktiivin 1999/44 kaikkia säännöksiä. Unionin tuomioistuimen on tarkasteltava tätä vaatimusta kunkin yksittäisen säännöksen osalta tapauskohtaisesti. Näin on erityisesti siksi, että kuluttajansuojan taso voi vaihdella riippuen kyseisestä säännöksestä ja kuluttaja saattaa nimenomaisesti päättää olla *käyttämättä* oikeuttaan tai muuten olla hyödyntämättä tiettyä säännöstä.⁴⁶ Ei myöskään voida sulkea pois sitä, että yksittäiset säännökset voivat (ehkä poikkeuksellisesti) suojata pikemminkin myyjää kuin ostajaa.⁴⁷

41 — Vrt. esim. päättelyn järjestykseen tuomiossa VB Pénzügyi Lízing (EU:C:2010:659, 49 kohta).

42 — Ks. tuomio Duarte Hueros (EU:C:2013:637, 25 kohta).

43 — Mielestäni tätä velvollisuutta sovelletaan 9 artiklasta riippumatta – sen mukaan jäsenvaltioiden on toteutettava aiheellisia toimenpiteitä huolehtiakseen siitä, että kuluttajille tiedotetaan kansallisesta lainsäädännöstä, jolla tämä direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, ja niiden on tarvittaessa rohkaistava eri ammattialajärjestöjä tiedottamaan kuluttajille heidän oikeuksistaan – ja siitä riippumatta, että kuluttajille saatetaan sopimuksessa ja yksittäisessä tapauksessa muilla tavoilla tiedottaa heidän oikeuksistaan, erityisesti, kun kansallisessa ja/tai unionin oikeudessa edellytetään, että tällaiset tiedot sisällytetään sopimukseen tai niistä tiedotetaan kuluttajalle ennen sopimuksen tekemistä.

44 — Myönnän sen, että tämä kanta saattaa vaikuttaa unionin oikeuden muihin osiin, joissa vastaavasti suojataan avoimesti sopimussuhteen heikompaa osapuolta toista vahvempaa osapuolta tai julkista viranomaista vastaan. Ilmeinen esimerkki tästä on unionin lainsäädäntö, jolla suojataan työntekijöitä molemmissa suhteissa.

45 — Ks. kohtuuttomia sopimusehtoja koskevien yksittäisten säännösten osalta tuomio Océano Grupo Editorial ja Salvat Editores (EU:C:2000:346, 26 kohta). Ks. muissa yhteyksissä tuomio Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Rampion ja Godard (C-429/05, EU:C:2007:575, 65 kohta).

46 — Ks. esim. direktiivin 93/13 6 artiklan osalta tuomio Jörös (EU:C:2013:340, 41 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) ja tuomio Asbeek Brusse ja de Man Garabito (C-488/11, EU:C:2013:341, 49 kohta).

47 — Asia voi olla näin direktiivin 1999/44 5 artiklan tiettyjen osatekijöiden osalta, joita tarkastelen viidennen ja kuudennen kysymyksen yhteydessä.

72. Päätelmäni ei riipu siitä, onko kuluttaja saanut oikeudellista apua vai ei (mikä on seitsemännen kysymyksen kohteena). Tällainen seikka ei voi muuttaa unionin oikeuden merkitystä tai tehokkuusperiaatteen ja vastaavuusperiaatteen soveltamisalaa. Vaikka henkilön tietoisuuden asemastaan ja oikeuksistaan kuluttajana tulisi (toivottavasti) parantua, jos häntä avustaa asianajaja, pelkästään se, että kuluttaja saa oikeudellista apua, ei voi luoda olettaa tällaisesta tietoisuudesta tai olla perusteena sille.⁴⁸

73. Lisäksi velvollisuutta tutkia direktiivin 1999/44 soveltamisala ex officio koskevat samat edellytykset, jotka unionin tuomioistuin on asettanut muiden kuluttajansuojadirektiivien osalta (mikä on toisen ja kolmannen kysymyksen kohteena). Näin ollen kansallisella tuomioistuimella on oltava käytössään tämän tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat⁴⁹ joko siten, että nämä seikat kuuluvat jo asiakirja-aineistoon, tai koska kansallinen tuomioistuin voi saada ne käyttöönsä kansallisten menettelysääntöjen nojalla. Kansallinen tuomioistuin ei voi ylittää asianosaisten määrittelemää riidan kohdetta. Sama tutkimisvelvollisuus ex officio ja samat edellytykset koskevat muutoksenhakua, jossa i) ainakin yksi asianosaisista on vedonnut kansallisen lain säännöksiin, joilla direktiivi 1999/44 pantiin (ainakin osittain) täytäntöön, ja ii) jos asianosaisena on kuluttaja, hän voi hyötyä näiden säännösten mukaisesta tehostetusta suojasta.

74. Mikäli unionin tuomioistuin ei hyväksy päätelmäni, edellyttääkö vastaavuusperiaate kuitenkin kansallisen tuomioistuimen tutkivan, oliko Faber direktiivissä 1999/44 tarkoitettu kuluttaja?

75. Ymmärtääkseni Alankomaiden kyseisiä menettelysääntöksiä sovelletaan riippumatta siitä, onko kuluttaja nojautunut kanteessaan unionin lainsäädäntöön vai kansalliseen lainsäädäntöön.

76. Vastaavuusperiaate on myös neljännen kysymyksen taustalla, jossa viitataan direktiivin 1999/44 5 artiklaan. Nähdäkseni kansallisen lain säännös, jolla 5 artiklan 2 kohta on pantu täytäntöön (tässä BW:n 7:23 §:n 1 momentti), on kuitenkin esillä kansallisessa tuomioistuimessa. Esiin ei näin ollen tule kysymystä 5 artiklan 2 kohdan arvioimisesta ex officio. Kansallisen tuomioistuimen on pikemminkin tulkittava kansallista lakia 5 artiklan mukaisesti.⁵⁰

77. Mikäli kansallinen tuomioistuin kuitenkin katsoo, että Faber on kuluttaja ja että hän on noudattanut BW:n 7:23 §:n 1 momenttia, esiin tulee kysymys siitä, onko sen sovellettava ex officio BW:n 7:18 §:n 2 momentin, jolla direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohta on saatettu osaksi Alankomaiden oikeutta, todistustaakkasääntöä. Neljättä kysymystä on tarkasteltava ainoastaan tässä yhteydessä.

78. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan todistustaakkasääntöä sovelletaan, kun on tarpeen todeta, onko myyjä vastuussa virheestä. Jollei ensimmäisen asteen tuomioistuin ole todennut tällaisia merkityksellisiä tosiseikkoja (esimerkiksi siksi, että se on katsonut, että kuluttaja on liian myöhään ilmoitettuaan menettänyt oikeutensa tällaisen vaatimuksen esittämiseen), on mielestäni epätodennäköistä, että asiaa seuraavaksi käsittelevä muutoksenhakutuomioistuin voisi välttämättä soveltaa tätä sääntöä. En tiedä, voidaanko tämä ongelma ratkaista kansallisten menettelysääntöjen nojalla (esimerkiksi palauttamalla asia takaisin ensimmäisen asteen tuomioistuimeen tosiseikkoja koskevia lisäselvityksiä varten). Minulla on näin ollen epäilyksiä siltä osin, onko kysymys direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdan säännön arvioimisesta ex officio merkityksellinen Faberin valitusasian käsittelyn kannalta kansallisessa tuomioistuimessa.

48 — Ks. myös tuomio Rampion ja Godard (EU:C:2007:575, 65 kohta).

49 — Ks. esim. tuomio Aziz (C-415/11, EU:C:2013:164, 46 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

50 — Ks. direktiivin 1999/44 johdanto-osan 24 ja 24 perustelukappale ja 8 artikla.

79. Riippumatta siitä, ettei unionin tuomioistuin voi nyt käsiteltävässä asiassa määrittellä Alankomaiden *ordre public* -perusteita, se voi vastata neljänteen kysymykseen (ja myös kuudenteen kysymykseen) selventämällä direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdan tulkintaa. Tässä säännöksessä annetaan kuluttajalle pakottavaa suojaa kääntämällä todistustaakka osittain niiden edellytysten parantamiseksi, joilla kuluttaja voi käyttää direktiivin 1999/44 mukaisia oikeuksiaan, erityisesti oikeuksiaan tapauksessa, jossa myyjä on vastuussa. Jäsenvaltiot eivät voi säätää eivätkä kuluttajasopimuksen osapuolet sopia tiukemmasta todistustaakasta.⁵¹ Todistustaakkaa on muutettu kuluttajien eduksi, koska he ovat yleensä heikommassa asemassa myyjään verrattuna käytettävissä olevien tietojen osalta, jotka koskevat tavaraa ja kuntoa, jossa se luovutettiin. Jollei todistustaakkaa (ainakin) osittain käännetä, kuluttajan oikeuksien tehokas käyttö alalla, joka on myyjien kanssa syntyvien ristiriitojen pääasiallisena aiheena, heikentyy huomattavasti.⁵² Näyttää näin ollen mielestäni siltä, että tehokkuusperiaate edellyttää 5 artiklan 3 kohdan soveltamista *ex officio*, jos kansallisella tuomioistuimella on tarvittavat oikeudelliset ja tosiseikkoja koskevat tiedot käytettävissään eikä asianosaisten määrittelemä riidan kohde muutu. Siltä osin kuin 5 artiklan 3 kohta sisältää samankaltaisia piirteitä kuin ne, joilla voidaan luonnehtia kansallisen lain mukaisia *ordre public* -perusteita, vastaavuusperiaate saattaa myös edellyttää, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen tuomioistuin soveltaa viran puolesta kansallisen lain säännöstä, jolla 5 artiklan 3 kohta on pantu täytäntöön.

Viides kysymys

80. Alankomaat on käyttänyt direktiivin 1999/44 5 artiklan 2 kohdan mukaista mahdollisuutta asettaa kuluttajalle ilmoitusvelvollisuuksia.⁵³ Viidennellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin tiedustelee, kuinka sen on todettava, että kuluttaja on noudattanut näitä vaatimuksia.

81. Nähdäkseni tämä määräytyy todistelua koskevan kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Kunhan kansallisessa lainsäädännössä ei aseteta kahta kuukautta lyhyempää määräaikaa tai sääntöjä, jotka muuttavat 5 artiklan mukaisten velvollisuuksien sisältöä, ja se on muuten vastaavuusperiaatteen ja tehokkuusperiaatteen mukainen, direktiivissä 1999/44 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa asettaa ja soveltaa asianmukaisiksi katsomiaan todistelua koskevia sääntöjä.

82. Näin ollen esimerkiksi 5 artiklan 2 kohdassa ei säädetä siitä, millä tavalla kuluttajan on ilmoitettava myyjälle. Tässä säännöksessä ei kielletä eikä vaadita, että myyjälle ilmoitetaan kirjallisesti pikemminkin kuin suullisesti. Koska näiden tietojen ilmoittaminen on kuitenkin ennakoedellytyksenä direktiivissä 1999/44 taattujen oikeuksien käyttämiselle, katson, ettei kansallisessa lainsäädännössä voida asettaa edellytyksiä, jotka tekevät kuluttajalle mahdottomaksi tai suhteettoman hankalaksi todistaa, että hän on ilmoittanut myyjälle ajoissa ja asianmukaisesti 5 artiklan 2 kohdassa tarkoitettulla tavalla. Myös tämä on seurausta tehokkuusperiaatteesta.

83. Vastaavasti kansallisessa lainsäädännössä ei voida asettaa todistelusääntöjä, joita ei voida sovittaa yhteen 5 artiklan 2 kohdan mukaisen velvollisuuden sisällön tai 5 artiklan muiden osien kanssa. Näin ollen jäsenvaltio ei voi mielestäni edellyttää, että samalla kun kuluttaja ilmoittaa myyjälle virheestä, hänen olisi myös osoitettava virheen olemassaolo. Tätä tulkintaa vahvistaa 5 artiklan 2 ja 3 kohdan sanamuotojen vertailu. *Ilmoittaminen* myyjälle virheen havaitsemisesta (5 artiklan 2 kohta) ei ole sama asia kuin 5 artiklan 3 kohdassa viitattu virheen *osoittaminen*.⁵⁴ Kuluttaja ilmoittaa myyjälle virheestä säilyttääkseen direktiivin 1999/44 mukaiset oikeutensa. Näihin kuuluvat paitsi 3 artiklan 3 kohdan mukaiset oikeudet myös 5 artiklan 3 kohdan mukaiset määräajat ja todistelusäännöt. Ilmoittaminen (tarvittaessa) myyjälle ei voi tapahtua loogisesti sen *jälkeen*, kun muiden säännösten mukaisia

51 — Ks. direktiivin 1999/44 johdanto-osan 22 perustelukappale ja 8 artiklan 2 kohta.

52 — Ks. direktiivin 1999/44 johdanto-osan kuudes perustelukappale.

53 — Ks. edellä 19–23 kohta.

54 — Samanlainen erottelu näyttäisi olevan tehty myös direktiivin 1999/44 5 artiklan muissa kieliversioissa.

oikeuksia on käytetty tai niihin on vedottu. Ilmoittamisen täytyy tapahtua ennen kuin kuluttaja päättää vaatia oikeuksia ja tässä yhteydessä esittää myyjän vastuun toteamiseksi tarvittavat todisteet. Alkuperäisessä ehdotuksessa direktiiviksi 1999/44 komissio selvitti, että (nykyisessä) 5 artiklan 2 kohdassa oleva vaatimus ”vahvistaa oikeusvarmuutta ja rohkaisee ostajaa toimimaan huolellisesti ottaen myyjän edut huomioon”.⁵⁵

84. Mielestäni tämä tarkoittaa, että 5 artiklan 2 kohtaa on noudatettu, jos kuluttaja ilmoittaa myyjälle siten, että tämä saa tietää *mahdollisesta* virheestä ja näin ollen myös mahdollisesta vastuustaan. Kuluttajan on myyjälle antamissaan tiedoissa yksilöitävä tavara ja kauppa. Hänen on myös yhdistettävä tavara myyjään. Ilman näitä tietoja myyjä ei voi tietää, minkä tavaran osalta hän voi joutua vastuuseen. Annetuissa tiedoissa on myös yksilöitävä olosuhteet, joiden vuoksi kuluttaja ilmoittaa myyjälle virheestä. Voi olla useita syitä, joiden vuoksi kuluttaja katsoo, ettei hänelle luovutettu tavara ollut luovutushetkellä tai myöhempänä ajankohtana sellainen, jonka hän saattoi kohtuudella odottaa saavansa sopimuksessa olevan tavaran kuvauksen ja muiden myyjän mahdollisesti antamien tai muutoin saatavilla olleiden tietojen perusteella. Kuitenkaan tässä vaiheessa kuluttajan ei tarvitse *osoittaa* virhettä ja sen mahdollista syytä.

85. Lainsäädäntöhistoria vahvistaa tämän tulkinnan. Komission alkuperäisessä ehdotuksessa 5 artiklan 2 kohdan ensimmäisen alakohdan viimeisenä lauseena oli ”– – siitä, kun hän on havainnut kyseisen virheen tai hänen olisi pitänyt se havaita” lauseen ”– – siitä, kun hän havaitsi kyseisen virheen” sijasta. Ehdotuksen perustelujen mukaan tämän lauseen tarkoituksena oli se, että ”kuluttaja noudattaisi tavanomaista huolellisuutta tavaroiden tutkimisessa niiden vastaanottamisen jälkeen”. Siinä ei kuitenkaan ”asetettu tiukkaa velvollisuutta suorittaa tavaran yksityiskohtaista tutkimusta tai kokeita sen toiminnan tai ominaisuuksien arvioimiseksi”.⁵⁶

Kuudes kysymys

86. Kuudennella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin pyytää pääasiallisesti selventämään direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdan mukaista todistustaakkaa. Kun jäsenvaltio vaatii kuluttajaa ilmoittamaan myyjälle 5 artiklan 2 kohdan mukaisesti, tämä kysymys on merkityksellinen vain siinä tapauksessa, että kuluttaja on ensin tehnyt näin asianmukaisesti ja ajoissa ja vaatii tämän jälkeen erityisesti direktiivin 1999/44 3 artiklan mukaisia oikeuksia. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdan olettamaa sovelletaan, jollei se ole tavaran tai virheen luonteen vastainen. Kansallinen tuomioistuin ei ole kuitenkaan pyytänyt selventämään tätä poikkeusta enkä näin ollen käsittele sitä.

87. Direktiivin 5 artiklan 3 kohdassa käännetään osittain todistustaakkaa kuluttajan hyväksi, jonka *ei* tarvitse määrääjän kuluessa osoittaa, että virhe oli jo olemassa tavaran luovutushetkellä. Kuluttajan on kuitenkin yhä väitettävä ja tarvittaessa osoitettava, ettei luovutettu tavara vastaa laadultaan, ominaisuuksiltaan ja käyttötarkoitukseensa soveltuvuudeltaan sitä, mitä hän saattoi kohtuudella edellyttää saavansa sopimuksen ja 2 artiklan 2 kohdassa lueteltujen tietojen perusteella. Tuotteiden sopimuksenvastaisuus on osoitettava, ei sen syytä. Nyt käsiteltävässä asiassa ei näin ollen riitä, että Faberin kaltainen kuluttaja osoittaa ainoastaan, että syntyi tulipalo. Hänen on pikemminkin osoitettava, miksi hän katsoo tulipalon johdosta, että auto, joka hänelle luovutettiin, ei vastannut sitä autoa, jonka hän saattoi sopimuksen ja muiden merkityksellisten tietojen perusteella edellyttää saavansa. Nyt käsiteltävän asian kaltaisessa tilanteessa saattaa olla riittävää, että Faber osoittaa, ettei tuotetta voi enää (asianmukaisesti) käyttää tarkoitukseen, jota varten se ostettiin (koska hän ei voi enää ajaa autoa), eikä hänen tarvitsisi yksilöidä, miksi näin on.⁵⁷

55 — Edellä alaviitteessä 28 mainittu KOM(95) 520 lopullinen, s. 14.

56 — Edellä alaviitteessä 28 mainittu KOM(95) 520 lopullinen, s. 14.

57 — Kuten eräs tuomareista ilmaisi asian istunnossa esitettyjen kysymysten yhteydessä, auto, joka soveltuu käyttötarkoitukseensa, ei syty itsestään palamaan.

88. Kuluttajan ei kuitenkaan tarvitse väittää eikä tarvittaessa osoittaa, että sopimuksenvastaisuus on myyjän syytä (mikä todennäköisesti edellyttäisi tavarankunnon tutkimista ennen sen luovuttamista kuluttajalle tai luovutushetkellä). Tällainen vaatimus johtaisi 5 artiklan 3 kohdan säännön merkityksettömyyteen. Lisäksi direktiivin 1999/44 mukainen myyjän vastuu ei ole tuottamukseen perustuvaa vastuuta. Tämä seuraa myös 4 artiklasta, jossa myönnetään *myyjälle* takautumisoikeus *valmistajaa* kohtaan, jonka toiminnasta tai laiminlyönnistä virhe johtui. Lisäksi olisi epäkäytännöllistä asettaa tällainen todistustaakka kuluttajalle, koska on järkevää olettaa, että lähtökohtaisesti myyjällä on enemmän (yksityiskohtaista) tietoa tavarasta ja kunnosta, jossa se luovutettiin. Kuluttajan ei voida edellyttää esittävän todisteita, jotka eivät ole hänen saatavillaan.⁵⁸ Tämä olisi myös täysin 5 artiklan 3 kohdan kumottavissa olevan oletettaman tarkoituksen ja direktiivin 1999/44 laajempien tavoitteiden vastaista.

89. Direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdan ja johdanto-osan kahdeksannen perustelukappaleen sanamuodon perusteella todistustaakka siirtyy tällöin myyjälle, jonka on vastuulta välttyäkseen osoitettava, ettei virhettä ollut olemassa tavarankunnon luovutushetkellä,⁵⁹ tai muuten torjuttava kuluttajan väitteet ja kiistettävä näyttö. Hän voi tehdä tämän esimerkiksi osoittamalla, että virhe johtuu tavarankunnon luovutuksen jälkeen tapahtuneista toimenpiteistä tai laiminlyönneistä taikka seikasta, josta hän ei myyjänä ole vastuussa. Kuluttajan vaatimuksen menestyminen edellyttää ainoastaan tässä myöhemmässä vaiheessa sitä, että hän esittää todisteet virheen syystä.

90. Lopuksi 5 artiklan 3 kohdassa yksilöidään se, mitä kenenkin on osoitettava ja missä järjestyksessä. Siinä ei kuitenkaan säädetä, kuinka vaaditut seikat on osoitettava. Nähdäkseni unionin sääntöjen puuttuessa asia kuuluu todistelua koskevien kansallisten menettelysääntöjen soveltamisalaan, joiden on tässä yhteydessä tietysti oltava myös vastaavuus- ja tehokkuusperiaatteen mukaisia.⁶⁰

Ratkaisuehdotus

91. Edellä esitetyn perusteella katson, että unionin tuomioistuimen olisi vastattava *Gerechtshof Arnhem-Leeuwarden* esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin seuraavasti:

Tilanteessa, jossa ostaja on nostanut vahingonkorvauskanteen myyjää vastaan kansallisen lain säännösten nojalla, joita sovelletaan muun muassa kuluttajasopimuksiin, mutta ei ole nimenomaisesti väittänyt olevansa kuluttaja, kansallisen menettelysäännön nojalla ei voida kieltää kansallista tuomioistuinta tutkimasta, onko kyseinen henkilö todella kuluttaja kulutustavaroiden kauppaa ja niihin liittyviä takuita koskevista tietyistä seikoista 25.5.1999 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä 1999/44 tarkoitetulla tavalla, ja näin ollen soveltamasta kansallista kuluttajansuojalainsäädäntöä tulkiten sitä direktiivin 1999/44 mukaisesti. Tämä vaatimus edellyttää kuitenkin, että kansallisella tuomioistuimella on käytössään tämän tehtävän suorittamiseksi tarpeelliset oikeudelliset seikat ja tosiseikat joko siten, että nämä seikat kuuluvat jo asiakirja-aineistoon, tai koska kansallinen tuomioistuin voi saada ne käyttöönsä kansallisten menettelysääntöjen nojalla. Kansallinen tuomioistuin ei voi ylittää asianosaisten määrittelemää riidan kohdetta. Sama tutkimisvelvollisuus *ex officio* ja samat edellytykset koskevat muutoksenhakua, jossa i) ainakin yksi asianosaisista on vedonnut kansallisen lain säännöksiin, joilla direktiivi 1999/44 panttiin (ainakin osittain) täytäntöön, ja ii) jos asianosaisena on kuluttaja, hän voi hyötyä näiden säännösten mukaisesta tehostetusta suojasta. Se, onko kuluttajaa avustanut asianajaja, ei muuta tätä päätelmää.

58 — Ks. myös esim. kulutusluottojen osalta julkisasiamies Wahlin ratkaisuehdotus *CA Consumer Finance* (C-449/13, EU:C:2014:2213, 37 kohta).

59 — Tämä oli myös komission tarkoituksena tätä säännöstä koskevassa ehdotuksessa; ks. edellä alaviitteessä 28 mainittu KOM(95) 520 lopullinen, s. 12.

60 — Ks. esim. tuomio *Arcor* (C-55/06, EU:C:2008:244, 191 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

Tehokkuusperiaate edellyttää 5 artiklan 3 kohdan arviointia ex officio, jos kansallisella tuomioistuimella on tarvittavat oikeudelliset ja tosiseikkoja koskevat tiedot käytettävissään eikä asianosaisten määrittelemä riidan kohde muutu. Siltä osin kuin 5 artiklan 3 kohta sisältää samankaltaisia piirteitä kuin ne, joilla voidaan luonnehtia kansallisen lain mukaisia ordre public -perusteita, vastaavuusperiaate saattaa myös edellyttää, että pääasiassa kyseessä olevan kaltainen kansallinen tuomioistuin soveltaa viran puolesta kansallisen lain säännöstä, jolla 5 artiklan 3 kohta on pantu täytäntöön.

Direktiivissä 1999/44 ei rajoiteta jäsenvaltioiden toimivaltaa säätää ja soveltaa todistelua koskevia sääntöjä direktiivin 1999/44 5 artiklan 2 kohdan vaatimuksen osalta, jonka mukaan kuluttajan on ilmoitettava myyjälle virheestä, kunhan kansallisessa laissa i) ei aseteta kahta kuukautta lyhyempää määräaikaakaan ii) eikä sääntöjä, jotka muuttavat direktiivin 1999/44 5 artiklan mukaisten velvollisuuksien sisältöä, eivätkä iii) sovellettavat säännöt muuten ole jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvien oikeussuojakeinojen osalta sovellettavia sääntöjä epäedullisempia eikä niitä ole muotoiltu siten, että unionin oikeuden mukaisten oikeuksien käyttäminen on käytännössä mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa.

Direktiivin 1999/44 5 artiklan 3 kohdassa käännetään osittain todistustaakkaa kuluttajan hyväksi, jonka *ei* tarvitse osoittaa, että virhe oli jo olemassa tavaran luovutushetkellä, kunhan noudatetaan määräaikaakaan. Kuluttajan on kuitenkin yhä yksilöitävä, ettei luovutettu tavara vastaa sitä, mitä hän saattoi kohtuudella edellyttää saavansa sopimuksen ja 2 artiklan 2 kohdassa lueteltujen tietojen perusteella. Kuluttajan ei kuitenkaan tarvitse osoittaa, että sopimuksenvastaisuus on myyjän syytä.